

Archeologienota

Semmerzake (Gavere) – Ten Edestraat

Natasja Reyns

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/58

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	16
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	20
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	22
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	22
3	Samenvatting	24
4	Bibliografie	25
4.1	Publicaties	25
4.2	Websites	25
5	Bijlagen	26
5.1	Archeologische periodes	26

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2023A413

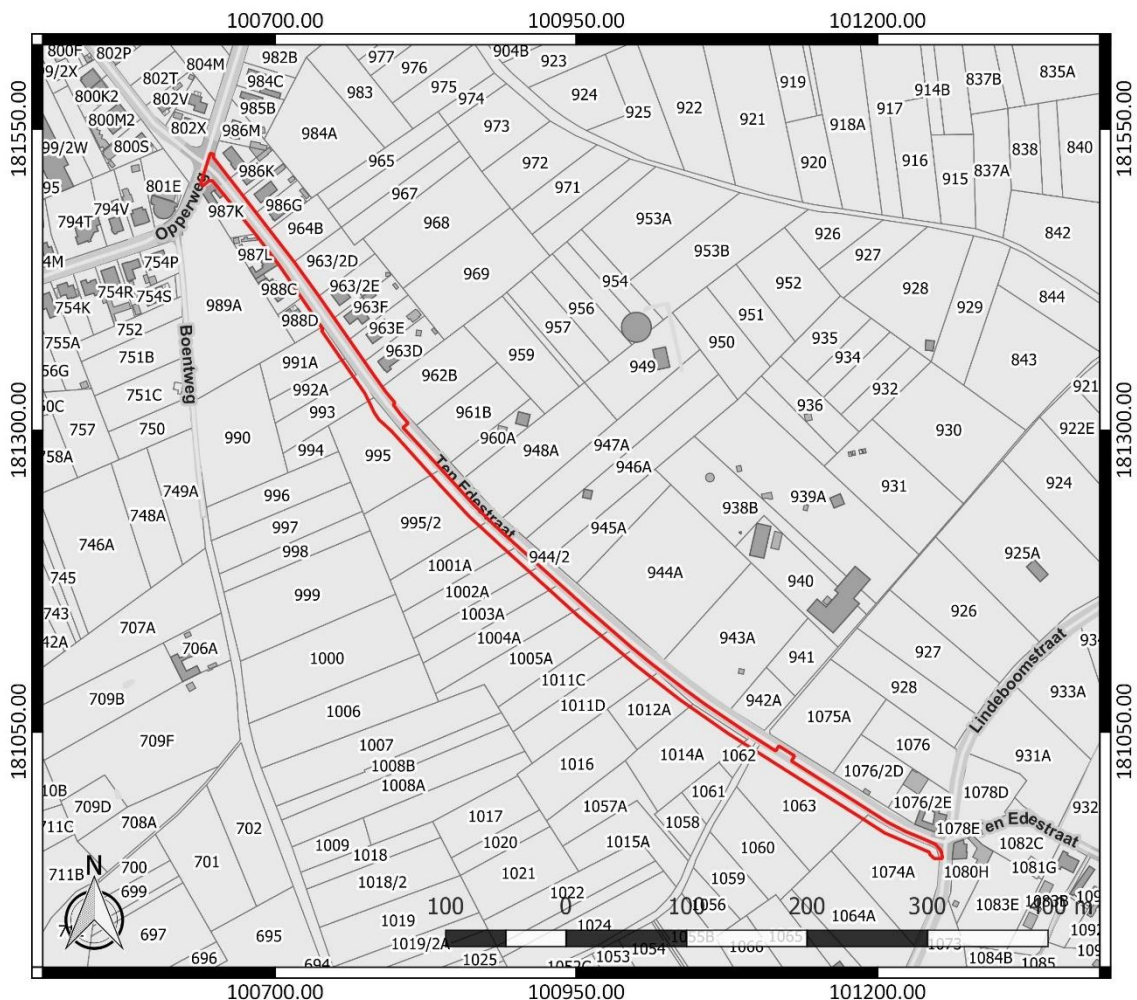
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Gavere, Semmerzake, Ten Edestraat, Schokkaart

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 100637.82, 180944.89
- 101254.00, 181529.94

Kadastraal plan:

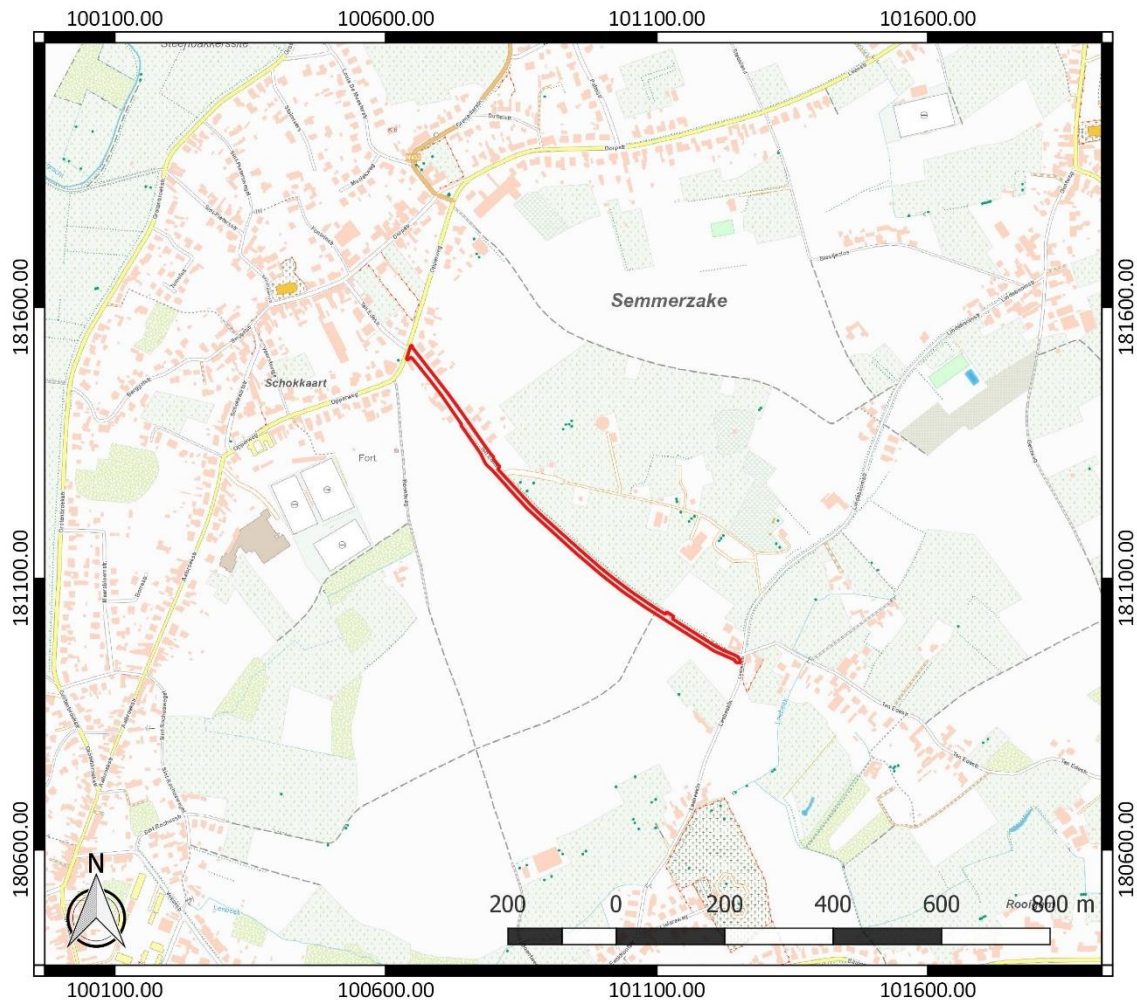

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Gavere, Afdeling 2, sectie A, nummers 988D, 991A, 992A, 993, 995, 995/2, 1001A, 1002A, 1003A, 1004A, 1005A, 1011C, 1011D, 1012A, 1014A, 1062, 1063, 1074A

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 8954 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 07/02/2023 – 21/03/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: Binnen het onderzoeksgebied bevindt zich vandaag reeds een gracht langs de bestaande weginfrastructuur. De bestaande gracht is ca. 2,6 m breed.

2.2 Archeologische voorkennis

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van een zone waar de Slag bij Gavere uit 1453 gesitueerd wordt (CAI ID 158398, zie ook hoofdstuk 2.4.3), al blijkt er wel wat discussie te bestaan over de precieze locatie. Sommige bronnen situeren de slag ten westen, ten noorden of ten zuidoosten van de dorpskom van Semmerzake. Bij de Slag bij Gavere stond het Gentse leger

tegenover het Bourgondische leger onder leiding van Filips de Goede. Gent leed de nederlaag en verloor daarbij heel wat manschappen.³

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Binnen het onderzoeksgebied wordt de bestaande weginfrastructuur in het noorden aangepast en in het zuiden uitgebreid. Het bestaande wegdek blijft quasi overal behouden. In het noorden van het onderzoeksgebied wordt aan weerszijde van de weg een fietspad van 1,5 m breed aangelegd en een groene berm. Deze werken betekenen een bodemingreep van ca. 50 cm.

Ongeveer ter hoogte van huisnr. 29 wordt het bestaande wegdek wel plaatselijk opgebroken en verbreed om er een oversteekplaats voor fietsers te maken. Vanaf dit punt verder naar het zuiden toe zal het nieuwe fietspad enkel aan de zuidwestzijde van de Ten Edestraat verlopen.

Het nieuwe fietspad komt hier ter hoogte van de bestaande gracht te liggen, die gedempt wordt. Het nieuwe fietspad wordt hier 3 m breed en komt op 2 m van de rand van het wegdek te liggen. Het fietspad betekent ook hier een verstoring van ca. 50 cm diep. Aan de andere kant van het fietspad wordt een nieuwe gracht aangelegd met een breedte van ca. 2,6 m. Die komt op ongeveer 1 m van het fietspad te liggen. Daarnaast komt nog een groenzone. De groenaanleg zal een verstoringdiepte van ca. 30 cm kennen. De nieuwe gracht wordt ca. 1 m diep.

Tot slot zal in het zuiden van het terrein ook nog een nieuwe snelheidsremmer aangelegd worden. Ter hoogte van de nieuwe snelheidsremmer blijft de fundering van de bestaande wegenis behouden.

³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Slag bij Gavere 1453 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158398> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ter hoogte van de Ten Edestraat (Figuur 3). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden en agrarische gebieden. Hydrografisch behoort het tot het Boven-Scheldebekken. Ten zuiden en ten oosten stroomt de Leebeek (Figuur 5). Ten westen vinden we de Moergracht en de Bovenschelde.

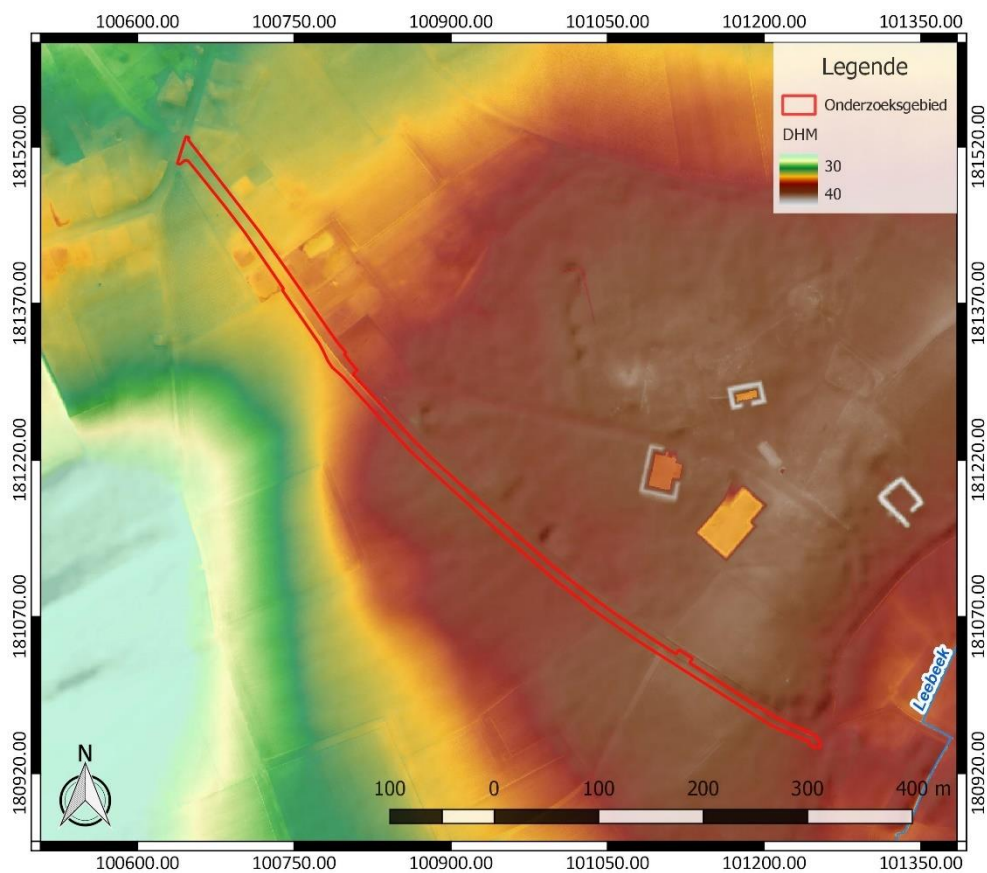
Het onderzoeksgebied is gelegen in een groot heuvellandschap dat zich uitstrekt tussen Dender en Schelde. De westelijke helling van het interfluvium is zeer steil, vooral ter hoogte van Gavere. Het interfluvium bestaat uit noordoost-zuidwest gerichte tertiaire getuigenheuvelds. Het grote gebied wordt ingedeeld door talrijke insnijdingen van beken. De beekvalleitsjes hebben overwegend een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie.⁴

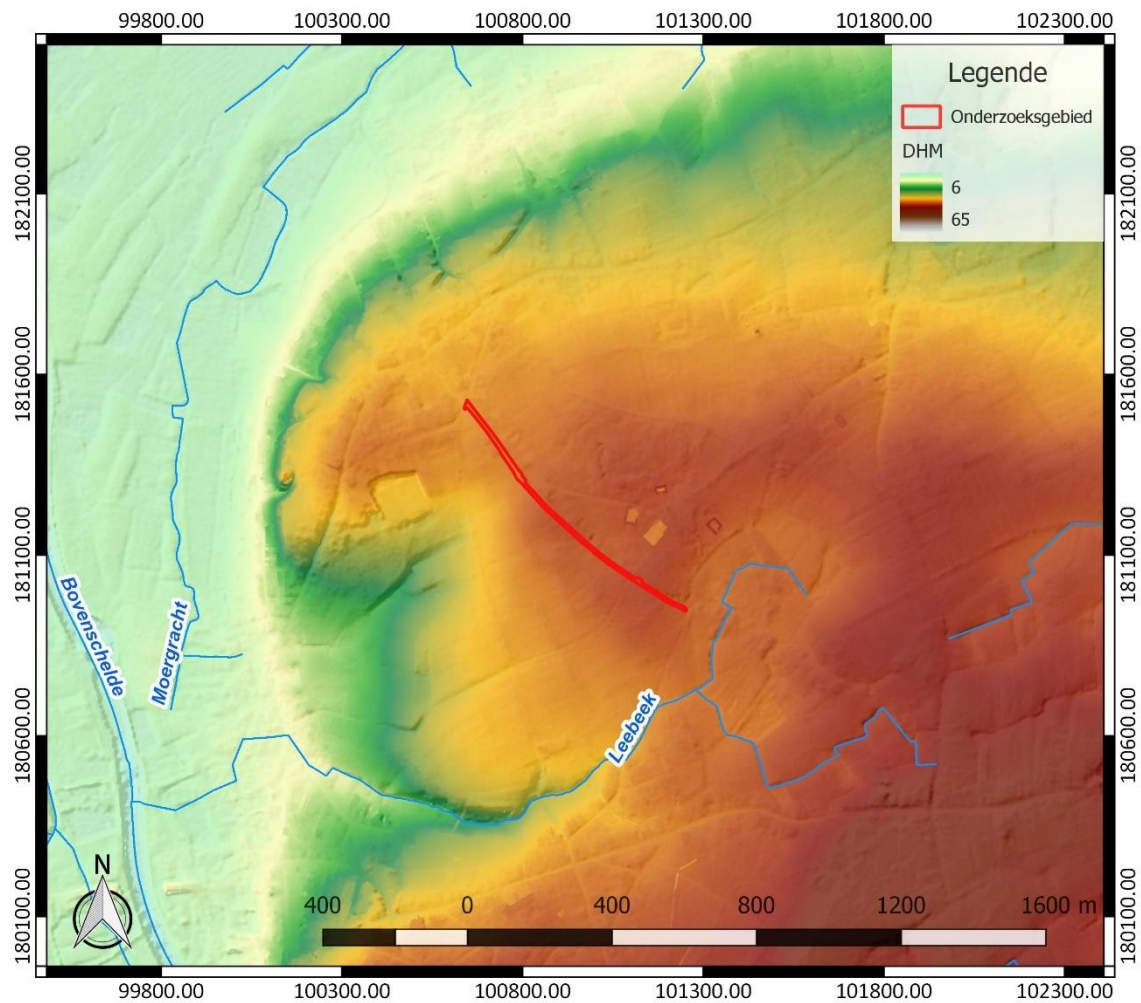
⁴ Haecon/De Moor 2000, 8

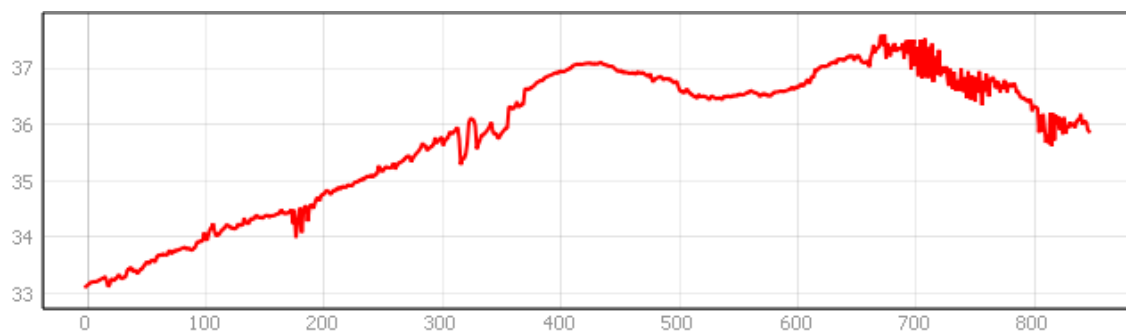
Figuur 3: Luchtfoto van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 4: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

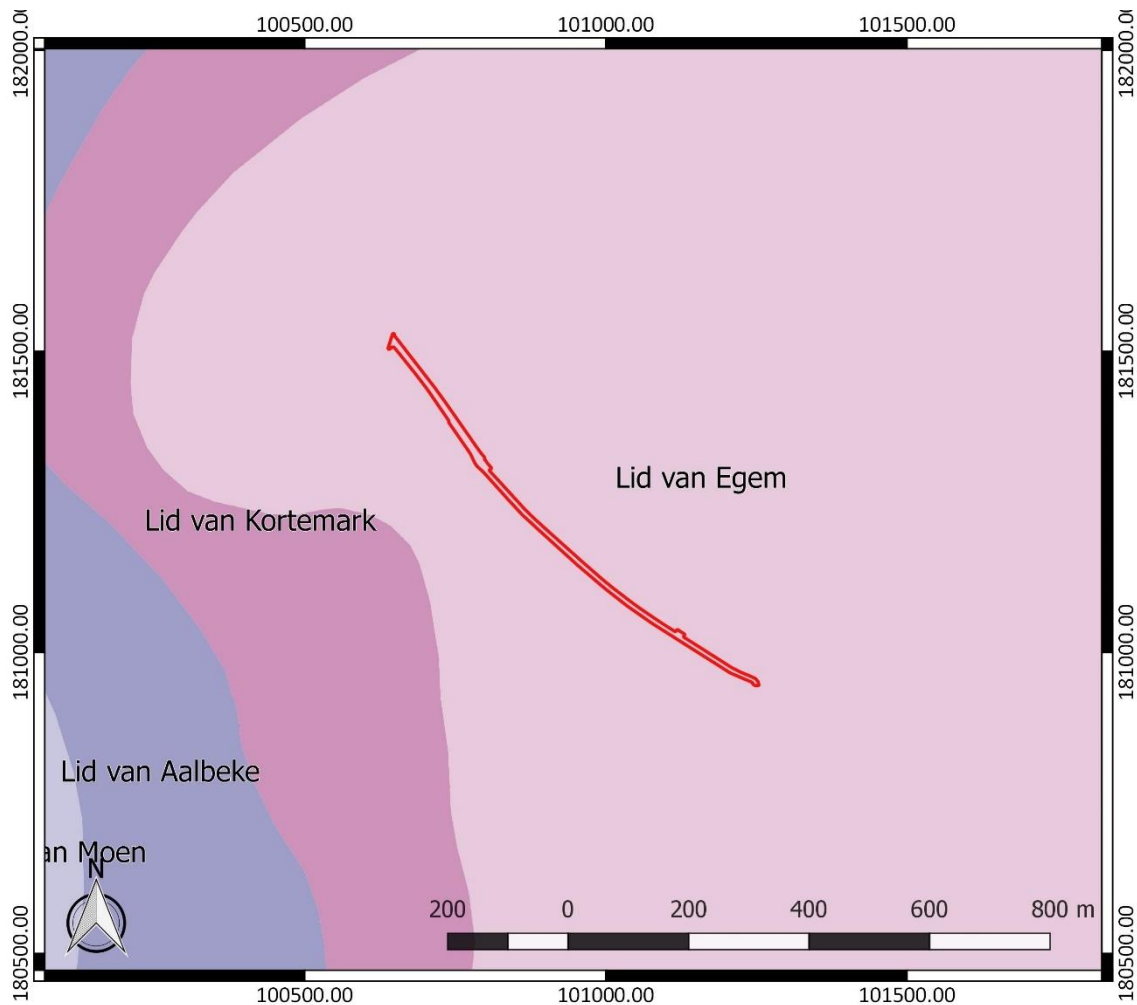

Figuur 5: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 6: Hoogteverloop van noord naar zuid, centraal binnen het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de noordwestelijke uitloper van een heuvel die afhelt naar de vallei van de Bovenschelde toe. Het terrein kent een hoogte van 33 tot 37 m TAW (Figuur 6).

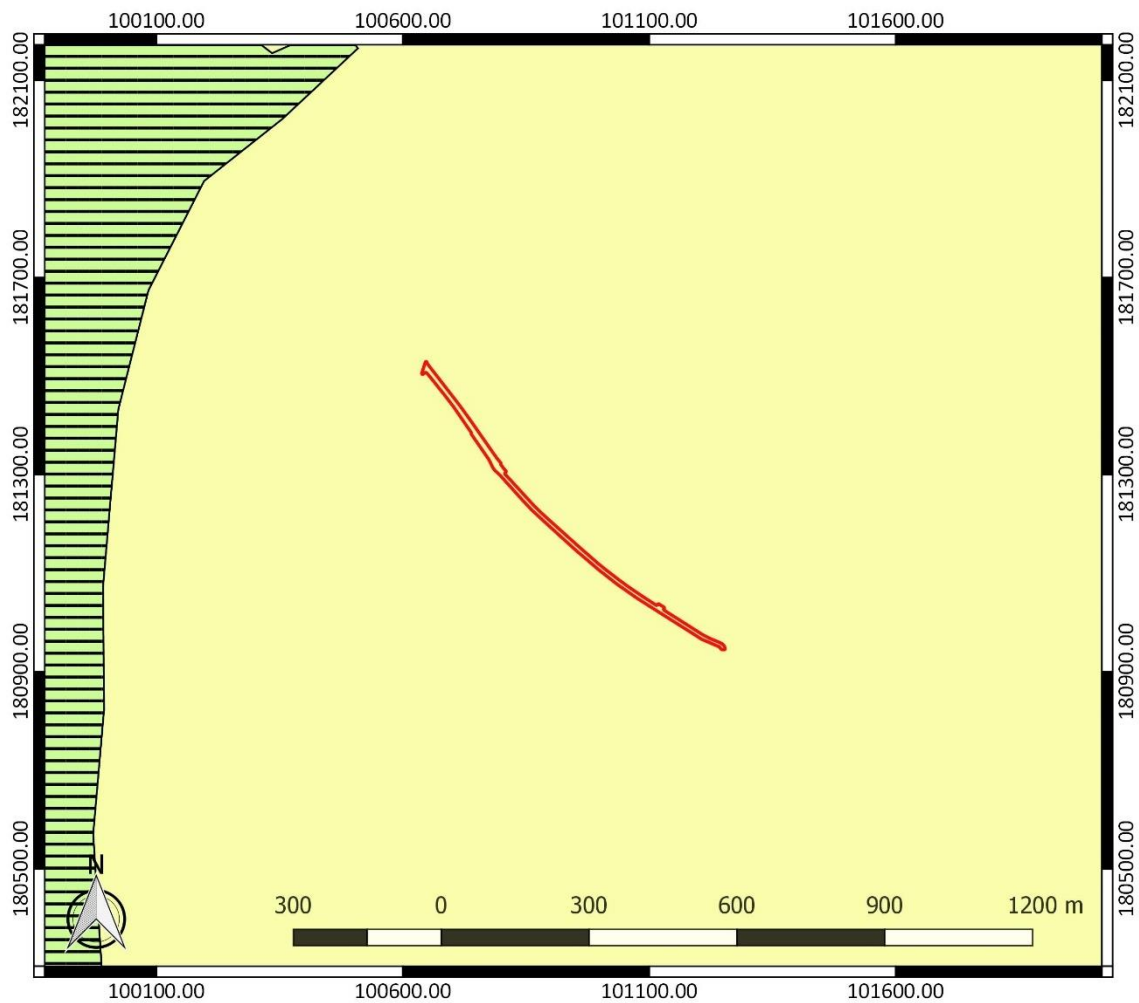
Figuur 7: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 7) bestaat uit het Lid van Egem. Dit wordt gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand dat kleilagen en zandsteenbanken bevat. Verder is het glauconiet- en glimmerhoudend. Ten westen vinden we onder meer het Lid van Kortemark. Dit bestaat uit grijze tot groengrijze klei tot silt met dunne banken zand en silt.⁵

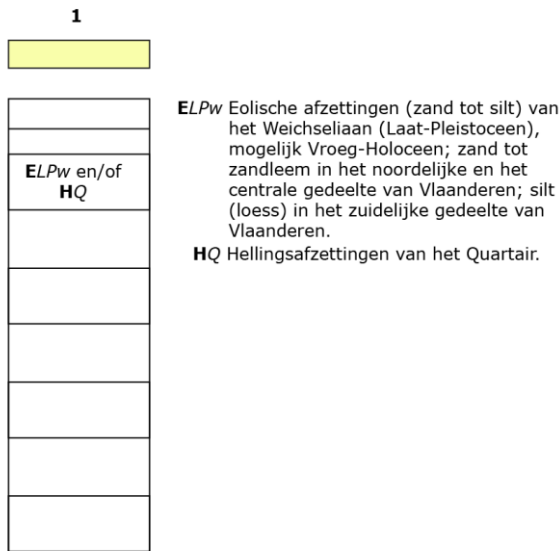
De quartairgeologische kaart (Figuur 8) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁶

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

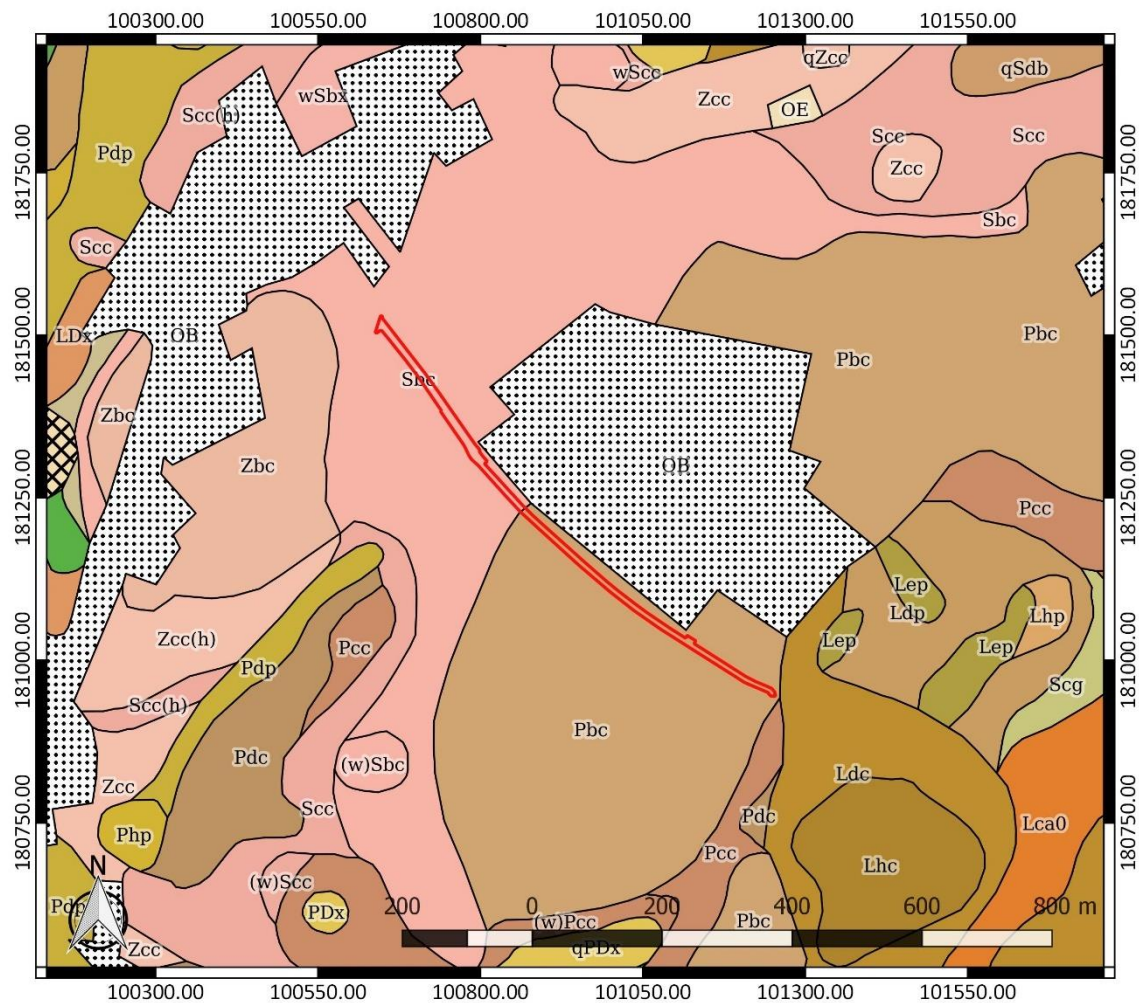

Figuur 8: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

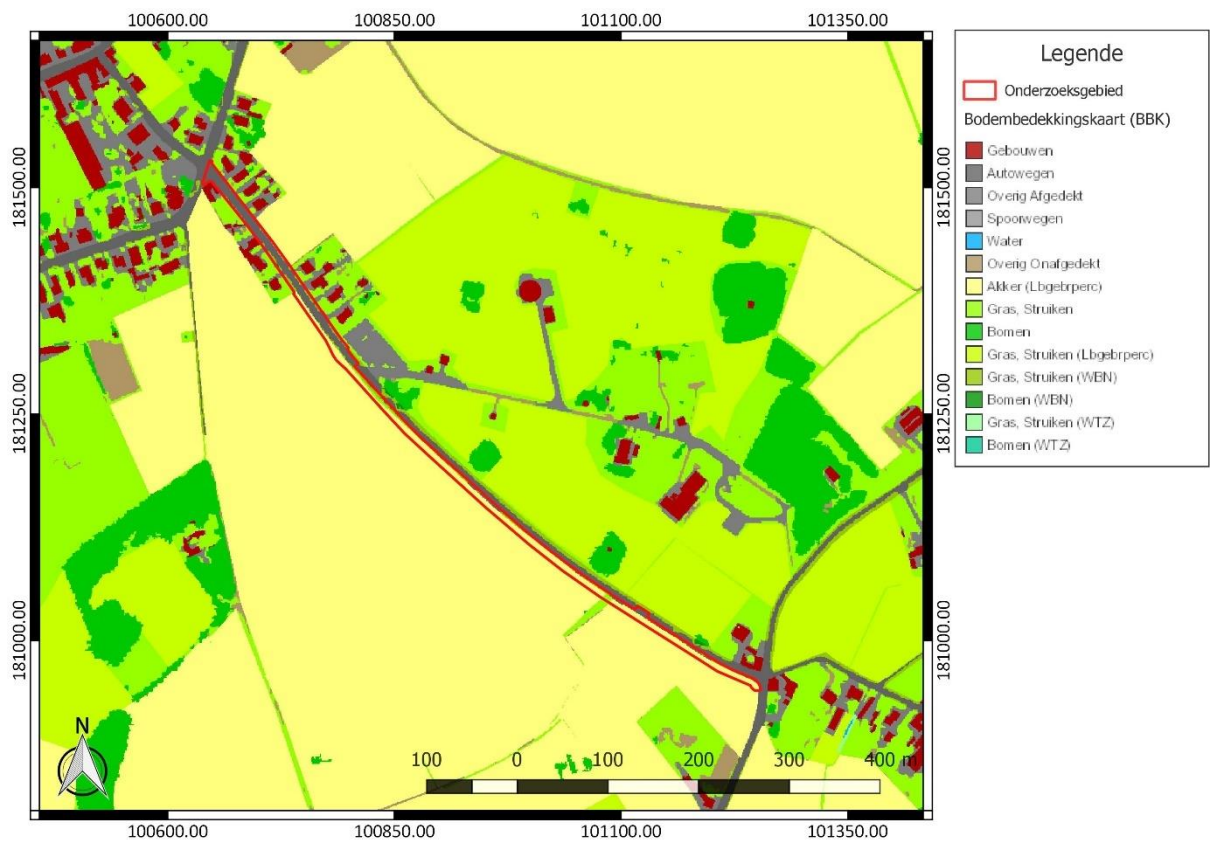
Figuur 9: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 10) situeert het noordwesten van het onderzoeksgebied ter hoogte van een droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Sbc) en het zuidoosten ter hoogte van een droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pbc). In de omgeving komen gelijkaardige bodems voor. Op korte afstand ten zuidoosten van het onderzoeksgebied vermelden we ook nog de aanduiding van een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc) en een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc) op de bodemkaart.

Figuur 10: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaat in het noordwesten vooral verhardingen te bemerken. De rest van het onderzoeksgebied wordt op de kaart hoofdzakelijk als akkerland aangeduid (Figuur 11). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 3). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied zeer laag tot verwaarloosbaar (Figuur 12).

Figuur 11: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

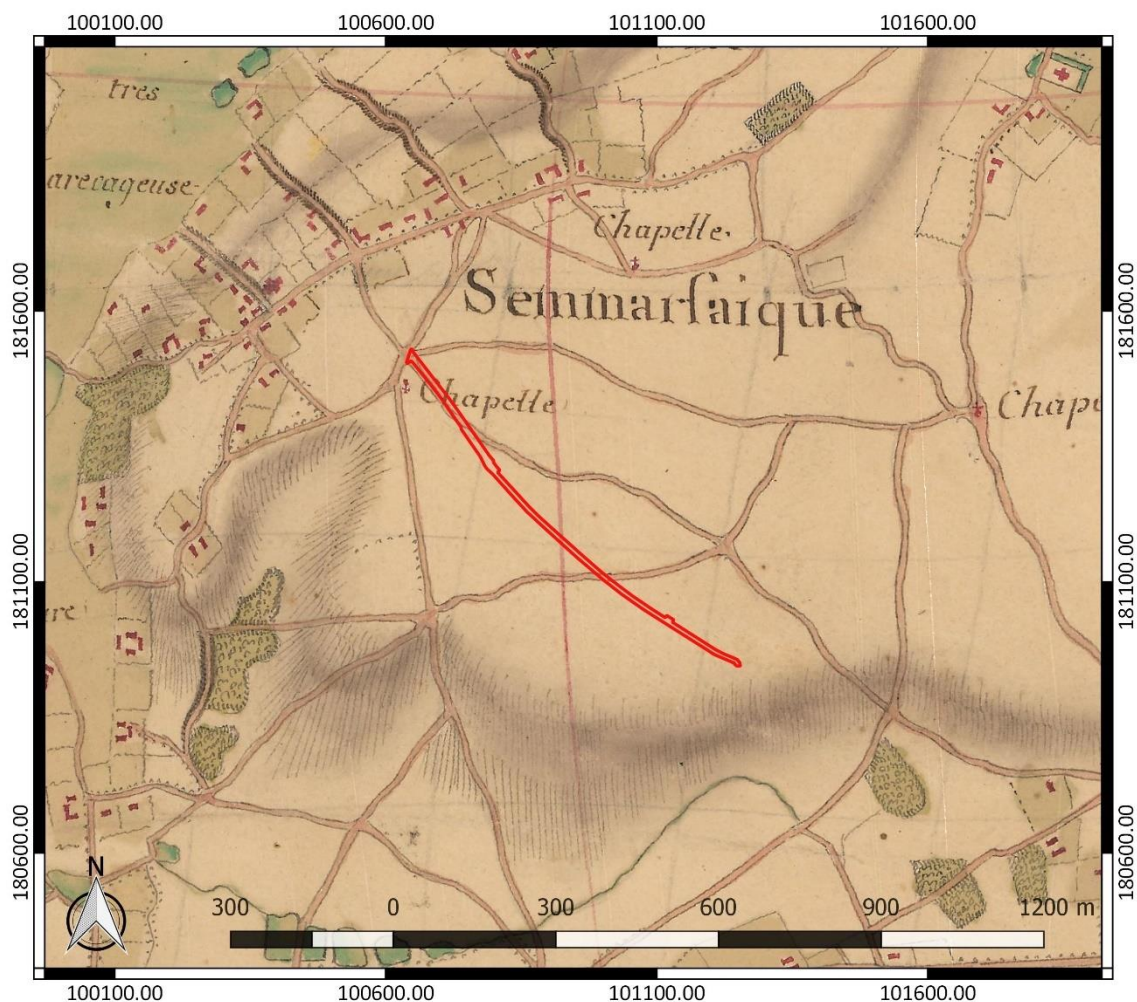

Figuur 12: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De oudste vermelding van Gavere kennen we uit het begin van de 10de eeuw. Het werd vermeld als Gauere, wat afkomstig is van het Germaanse Gabra en moeras betekent. Na 843 behoorde het tot Lotharingen en het graafschap Brabant. Na de aanhechting bij Vlaanderen in 1048 behoorde het tot het Land van Aalst dat een apart bestuurlijk en gerechtelijk-fiscaal district was. Het dorp Gavere was het centrum van de baronie van Gavere die in 1518 tot graafschap verheven werd. In 1540 werd het een prinsdom.⁷

De oorsprong van Semmerzake gaat reeds terug tot de Romeinse tijd. De oudste vermelding kennen we uit 814. Oorspronkelijk bestond Semmerzake uit twee heerlijkheden: de heerlijkheid van de familie van der Gracht en de heren van Semmerzake. In 1165 werd het opgeslorpt door de heerlijkheid van Gavere. Een van de belangrijkste historische feiten is de zogenaamde Slag bij Gavere uit 1453, ter hoogte waarvan het onderzoeksgebied mogelijk te situeren is. De slag zelf speelde zich echter af in de Scheldemeersen, ten noordwesten van het onderzoeksgebied.⁸

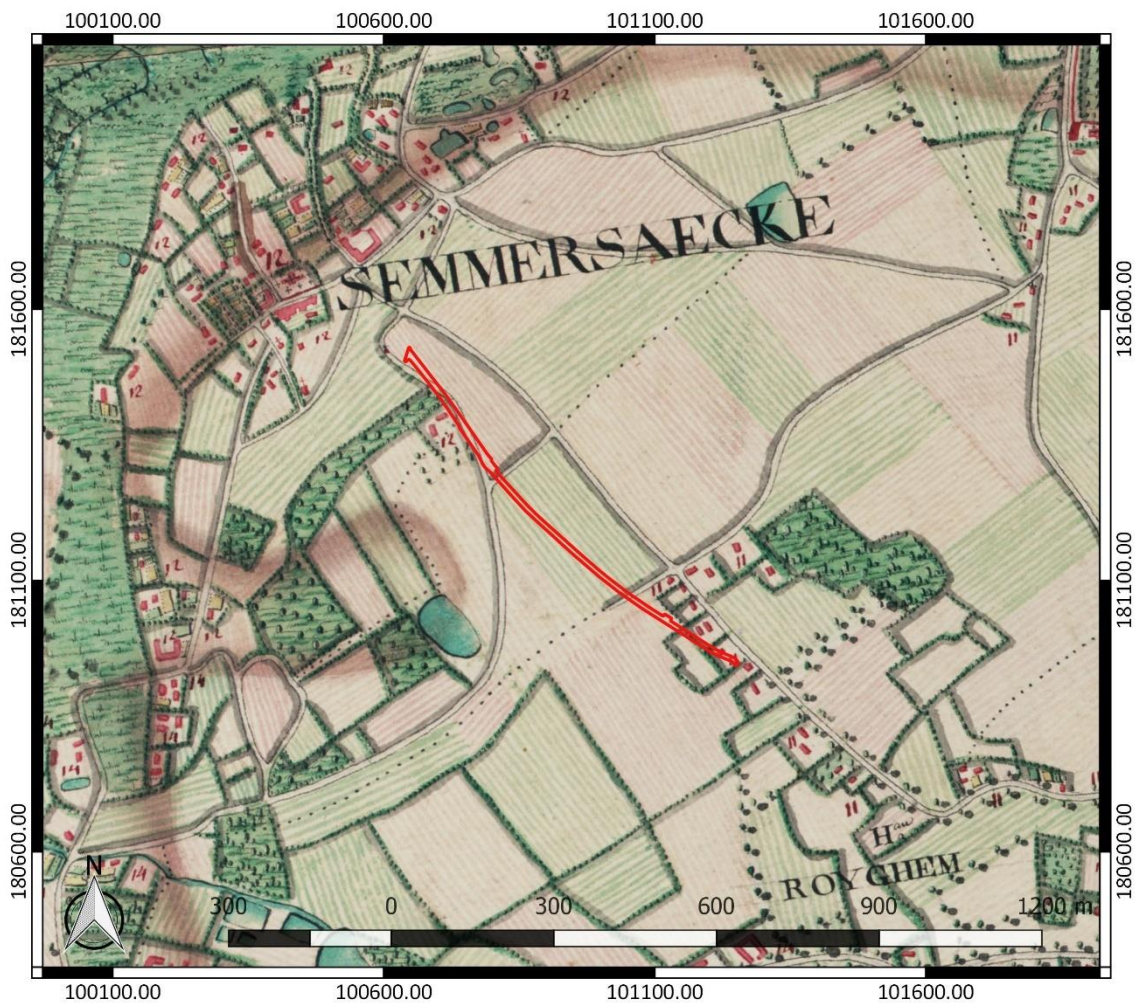
Figuur 13: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Gavere [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14203> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Semmerzake [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14207> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), is het onderzoeksgebied slechts gedeeltelijk ter hoogte van een historische weg gelegen (Figuur 13). Het terrein wordt hoofdzakelijk aangeduid als akkerland. Ten noordwesten vinden we de dorpskern van Semmerzake, waar de bebouwing geconcentreerd is. In de omgeving van het onderzoeksgebied zelf vinden we geen bebouwing. Enkel een kapel op korte afstand ten zuidwesten van het onderzoeksgebied dient vermeld te worden.

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), zien we nog steeds dat het onderzoeksgebied grotendeels in gebruik is als akkerland (Figuur 14). In het noorden zien we ten westen van het onderzoeksgebied wel bebouwing en in het uiterste zuiden lijkt het tracé van het onderzoeksgebied ook bebouwing aan te snijden.

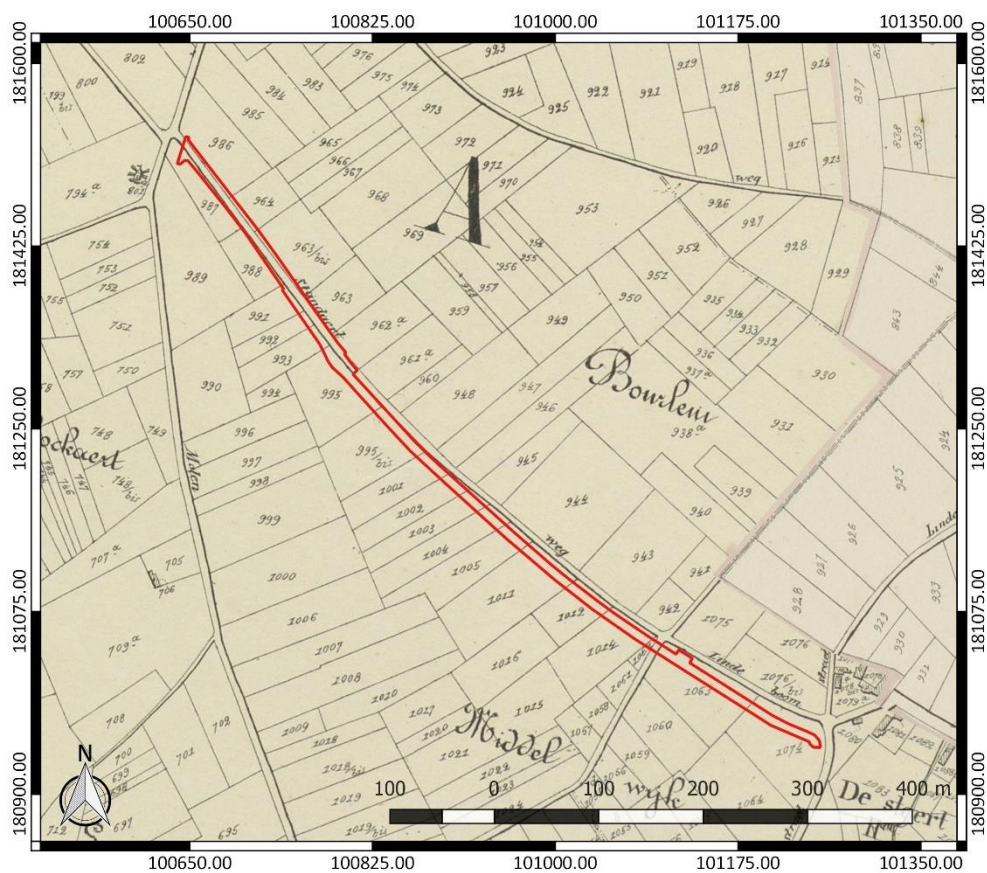

Figuur 14: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

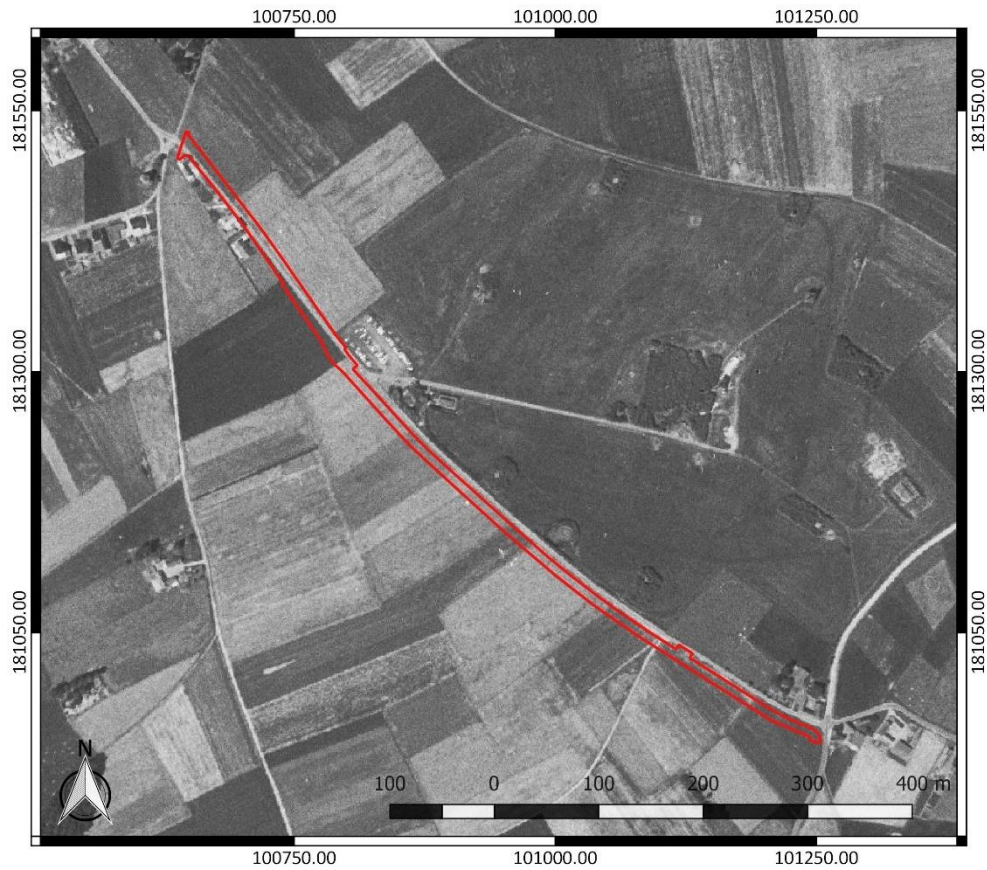
Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bebouwing meer te zien langs of binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 15). We zien nu dat de Ten Edestraat aangelegd werd. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

Figuur 15: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 16: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

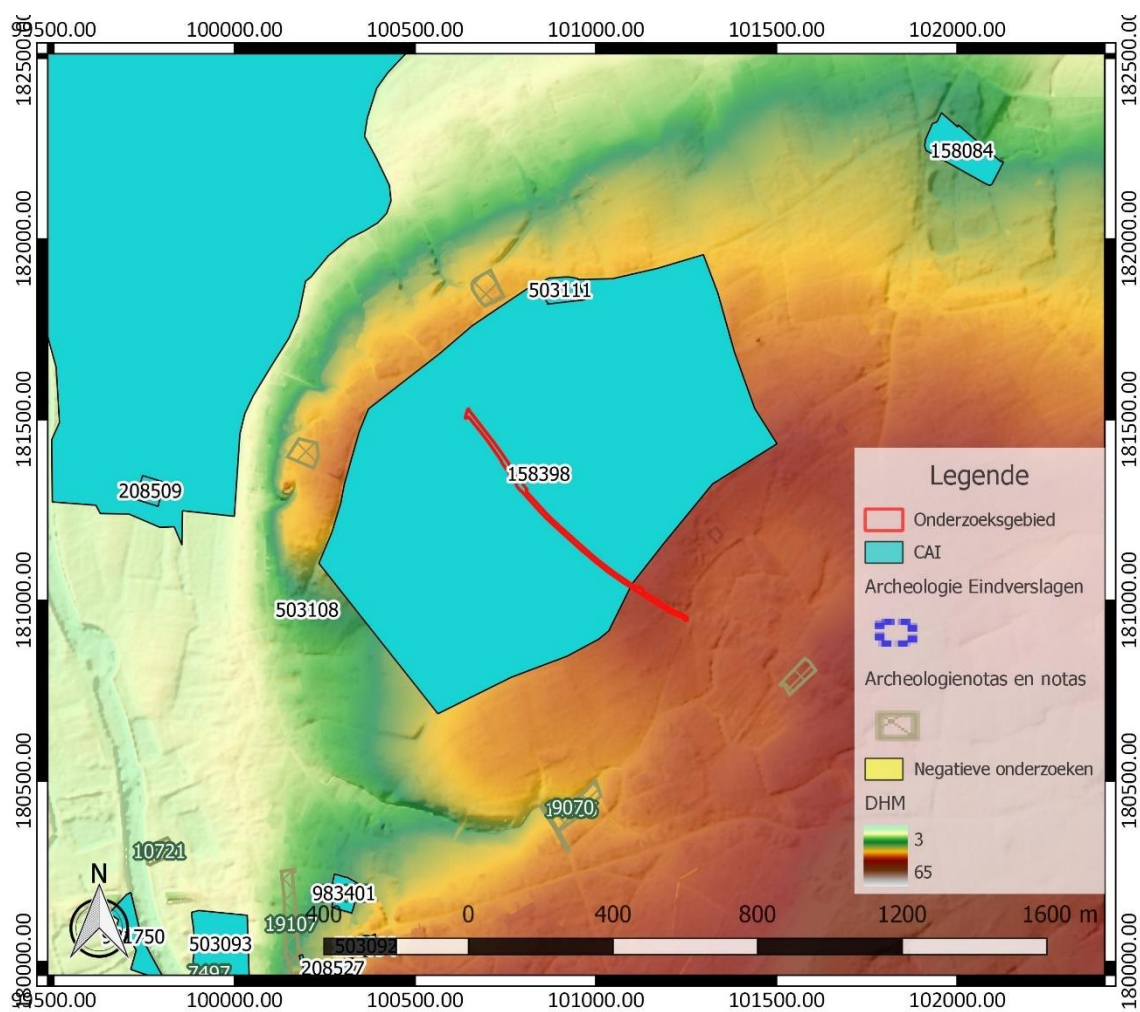

Figuur 18: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 17) toont dat bebouwing verschenen is langs het noordwesten van het onderzoeksgebied. Ook in het zuidoosten bevindt zich nu bebouwing langs het tracé van de Ten Edestraat. Verder zien we ten noordoosten van het onderzoeksgebied een militair domein. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 18) toont dat de bebouwing langs het noordwesten van het onderzoeksgebied toegenomen is. Het beeld komt verder overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 3).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 19). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 19: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

In hoofdstuk 2.2 vermeldden we al dat het onderzoeksgebied zich ter hoogte van een zone bevindt waar de Slag bij Gavere uit 1453 gesitueerd wordt (CAI ID 158398), al blijkt er wel wat discussie te bestaan over de precieze locatie. Bij de Slag bij Gavere stond het Gentse leger tegenover het Bourgondische leger onder leiding van Filips de Goede. Gent leed de nederlaag en verloor daarbij

heel wat manschappen.⁹ Ook de grote CAI locatie op enige afstand ten noordwesten van het onderzoeksgebied houdt verband met de slag en duidt vermoedelijk eerder de juiste locatie van de slag aan, aangezien historische bronnen spreken van de meersen van Semmerzake en van de Schelde,¹⁰ elementen die zich ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevinden op een duidelijk landschappelijk verschillende locatie.

Ten noorden, ter hoogte van CAI ID 503111, zijn vondsten uit de Romeinse en de Merovingische periode gedaan. Er zijn ook Merovingische crematie- en inhumatiegraven gevonden. Er is mogelijk ook sprake van vondsten uit de bronstijd, hoewel die volgens specialisten ook eerder in de Merovingische periode te dateren zijn.¹¹ Ter hoogte van CAI ID 503108 werden zogenaamde ‘prehistorische scherven’ gemeld.¹²

Ter hoogte van CAI ID 208509 is een vierkante grachtstructuur in een weiland geregistreerd aan de hand van luchtfotografie. Mogelijk gaat het om een hofvijver, maar de structuur is niet te zien op historische kaarten.¹³ CAI ID 158084 duidt het Kasteel van Vurste of Kasteel Borgwal aan. Het gaat om een goed met opperhof, neerhof en bijhorende tuinen. De oudste gekend vermelding dateert uit 1538.¹⁴ Tot slot vermelden we nog de uitvoering van een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek ter hoogte van CAI ID 983401. Tijdens het landschappelijk booronderzoek werden geen goed ontwikkelde bodemhorizonten of afgedekte loopvlakken aangetroffen, waardoor de kans op in situ bewaarde artefactensites slechts laag was. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen archeologische sporen aangetroffen, maar wel verschillende verstoringen van de voormalige bebouwing op het terrein.¹⁵

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Slag bij Gavere 1453 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158398> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

¹⁰ Haemers 2003, 4; Lachaert 2003, 6-7

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Dorpsstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/503111> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Semmerzake 1 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/503108> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Hofvijver [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208509> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kasteel van Vurste/Kasteel Borgwal [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158084> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Onderstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983401> (geraadpleegd op 8 februari 2023).

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied bevindt zich langs en gedeeltelijk ter hoogte van de huidige Ten Edestraat. Historische kaarten geven aan dat het onderzoeksgebied in de 18de eeuw overwegend in gebruik was als akkerland. In de 19de eeuw is het tracé van de huidige Ten Edestraat te zien op kaarten. Het duurt tot de 20ste eeuw voor we duidelijk bebouwing langs het onderzoeksgebied zien verschijnen, maar vandaag de dag is nog steeds niet veel bebouwing aanwezig langs het onderzoeksgebied.

Gekende archeologische waarden in de omgeving dateren uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het onderzoeksgebied bevindt zich verder ook ter hoogte van één van de locaties waar mogelijk de Slag bij Gavere in 1453 plaatsvond. Vermeldingen over de slag situeren de strijd echter eerder ter hoogte van de Scheldevallei, ten noordwesten van het onderzoeksgebied.

Landschappelijk is het onderzoeksgebied gelegen ter hoogte van een heuvel langs de Scheldevallei. De afstand tot waterlopen in de omgeving is overwegend te groot om steentijd artefactensites te verwachten. Enkel het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich korter bij een waterloop. Voor deze zone is de aanwezigheid van een goed bewaarde steentijd artefactensite niet uit te sluiten.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de aanleg van een fietspad, een nieuwe oversteekplaats en een nieuwe gracht. De geplande verstoringsdiepte van de groenaanleg bedraagt ca. 30 cm. De verstoringsdiepte van het geplande fietspad bedraagt ca. 50 cm en de verstoringsdiepte van de aanleg van een nieuwe gracht bedraagt ca. 1 m. Het tracé van het nieuwe fietspad komt grotendeels ter hoogte van een bestaande gracht te liggen. Dit betekent dat het fietspad geen bijkomende verstoring van het bodemarchief zal veroorzaken. Het is vooral de zone waar de nieuwe gracht komt, waar het bodemarchief bedreigd wordt. Dit is in een strook van ca. 5,5 m breed langs de bestaande weg.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving is er vooral een verwachting naar de aanwezigheid van relevante archeologische resten uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het is ook mogelijk dat resten gerelateerd aan de Slag bij Gavere binnen het onderzoeksgebied voorkomen, maar op basis van historische omschrijvingen van het landschap is de verwachting eerder laag. Wellicht vond de slag eerder plaats in de Scheldevallei ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Op basis van de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied, de verwachte bodemeigenschappen en de overwegend grote afstand tot waterlopen in de omgeving wordt het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites eerder laag ingeschat. Enkel in het uiterste zuiden van het tracé kunnen goed bewaarde steentijd artefactensites misschien wel aanwezig zijn.

Een evaluatie van de impact van de geplande werken op het bodemarchief maakt duidelijk dat de impact van de werken eerder beperkt is. De geplande werken vallen voor een groot deel binnen de reeds bestaande verstoringsdiepte van reeds bestaande verhardingen en een reeds bestaande gracht. Het is vooral ter hoogte van de bestaande gracht dat het nieuwe fietspad aangelegd zal

worden. Daarvoor wordt naast het nieuwe fietspad een nieuwe gracht aangelegd. Ter hoogte van de nieuwe gracht zal het aanwezige bodemarchief wel bijkomend verstoord worden. Het gaat echter slechts om een strook van ca. 5,5 m. De beperkte breedte van de strook betekent dat er sprake is van een beperkt ruimtelijk inzicht. Dit beperkt de trefkans op relevante archeologische resten. En indien bij verder vooronderzoek effectief relevante archeologische resten aangetroffen zouden worden, zal het beperkte ruimtelijke inzicht de interpretatie van deze resten sterk beperken. Al deze elementen betekenen dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek in het kader van de geplande werken sterk beperkt wordt en dus slechts laag ingeschat moet worden. Daarom komen we tot het besluit dat in het kader van de geplande werken geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig zijn.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de aanleg van een nieuw fietspad langs de Ten Edestraat diende een archeologienota opgesteld te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied in een regio ligt die archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving, geraadpleegde historische kaarten en de landschappelijke ligging van het terrein is er vooral een verwachting naar het mogelijke voorkomen van relevante archeologische resten uit de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite wordt slechts laag ingeschat, maar is niet uit te sluiten voor het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied.

Een evaluatie van de impact van de geplande werken op het bodemarchief maakt duidelijk dat het grootste deel van de geplande werken binnen de reeds bestaande verstoringdiepte blijft. Zo komt het nieuwe fietspad grotendeels ter hoogte van een bestaande gracht te liggen. In het kader van de aanleg van het nieuwe fietspad wordt de gracht verplaatst. De aanleg van de nieuwe gracht betekent wel een bijkomende verstoring van het bodemarchief, maar dit slechts over een zone met een breedte van ca. 5,5 m. De beperkte breedte van de zone waar het bodemarchief een bijkomend negatieve impact van de geplande werken zal ondervinden betekent dat de kans kleiner is dat relevante archeologische resten vastgesteld kunnen worden en indien er toch relevante resten gevonden worden, zal het erg moeilijk zijn ze correct te kunnen interpreteren omwille van een gebrek aan ruimtelijk inzicht. Bijgevolg komen we tot het besluit dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder vooronderzoek beperkt is. Te beperkt om de kosten van bijkomend vooronderzoek te rechtvaardigen. Daarom worden in het kader van de geplande werken geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Haecon/G. De Moor, 2000: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 22 Gent*, Brussel.

Haemers, J., 2003: Sneyssens' heldenmoed, Engels verraad en 40.000 doden? De dunne grens tussen feit en fictie in het verhaal over de Slag bij Gavere, in: *Gavere 1453. Feiten en verhalen*, Gavere, 2-5.

Lachaert, J.-P., 2003: De landschapsgeschiedenis van het slagveld te Gavere van 1453. Feit en fictie omtrent de Aalbroek, de Groten Broek, de Rode Zee en de Dondersgracht in Semmerzake, in: *Gavere 1453. Feiten en verhalen*, Gavere, 6-8.

4.2 Websites

Cartesius (2023)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

